

เอกสารประกอบการชี้แจง

เอกสารประกอบการชี้แจงในการประชุมคณะทำงานตรวจสอบภาคสนามเพื่อการตรวจสอบลักษณะของพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2564 วันที่ 12 กรกฎาคม 2566 และวันที่ 7 มิถุนายน 2567 ณ สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร โดยนายปาน ปานขาว

การจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ของยูคาลิปตัส ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

ด้วยพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2542 โดยเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการปรับปรุงพันธุ์และพัฒนาพันธุ์พืช เพื่อให้มีพันธุ์พืชใหม่เพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม อันเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเกษตรกรรม โดยการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจด้วยการให้สิทธิ และความคุ้มครองตามกฎหมาย ตลอดจนเพื่อเป็นการอนุรักษ์และพัฒนาการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป และพันธุ์พืชป่า เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งขอบเขตของกฎหมายดังกล่าว ครอบคลุมพืช 4 กลุ่ม ดังนี้ พันธุ์พืชใหม่ พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและพันธุ์พืชป่า โดยที่ พันธุ์พืชใหม่ และพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นเป็นการคุ้มครองลักษณะของทรัพยากรทางปัญญา ขณะที่ พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปและพันธุ์พืชป่า ให้การคุ้มครองพันธุ์พืชด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรพันธุ์พืช โดยที่สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร เป็นผู้กำกับดูแล ในการดำเนินงานการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ และตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ออกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชนิดพืชเป็นพันธุ์พืชใหม่ที่จะได้รับการคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 5) ได้ประกาศกำหนดชนิดพืชเป็นพันธุ์พืชใหม่ที่จะได้รับความคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ของพืชชนิด ยูคาลิปตัส และกรมวิชาการเกษตร ได้ออกประกาศประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง แบบคำขอและการเตรียมการเพื่อตรวจสอบพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2563 และระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการตรวจสอบลักษณะของพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2563 ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 231 ง วันที่ 2 ตุลาคม 2563 (ยูคาลิปตัส) เพื่อรองรับการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ ของยูคาลิปตัส ซึ่งมีแนวทางตามกระบวนการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ ดังนี้

1. พันธุ์พืชใหม่

1.1 พันธุ์พืชใหม่ เป็นพันธุ์พืชที่มีองค์ประกอบ ดังนี้

1) เป็นพันธุ์พืชที่ รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการคุ้มครองพันธุ์พืช มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดพืชชนิดใด ให้เป็นพันธุ์พืชใหม่ที่จะได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 14 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

2) เป็นพันธุ์พืชที่ต้องประกอบด้วยลักษณะ มีความสม่ำเสมอของลักษณะประจำพันธุ์ทางด้านสัณฐานวิทยา สรีรวิทยา หรือคุณสมบัติอื่น ที่เป็นผลเนื่องจากการแสดงออกของสภาพทางพันธุกรรมที่จำเพาะต่อพันธุ์พืชนั้น ตามมาตรา 11 (1) พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

3) เป็นพันธุ์พืชที่ต้องประกอบด้วยลักษณะ มีความคงตัวของลักษณะประจำพันธุ์ที่สามารถแสดงลักษณะประจำพันธุ์ได้ในทุกครั้งของการผลิตส่วนขยายพันธุ์พืชนั้น เมื่อขยายพันธุ์ด้วยวิธีทั่วไปสำหรับพืชนั้น ตามมาตรา 11 (2) พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

4) เป็นพันธุ์พืชที่ต้องประกอบด้วยลักษณะ มีลักษณะประจำพันธุ์แตกต่างจากพันธุ์อื่นอย่างเด่นชัดทางสัณฐานวิทยา สรีรวิทยา หรือมีคุณสมบัติอย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งเป็นผลเนื่องจากการแสดงออกของสภาพทางพันธุกรรมที่แตกต่างจากพันธุ์พืชอื่น ตามมาตรา 11 (3) พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

5) เป็นพันธุ์พืชที่มีความใหม่ กล่าวคือ มีองค์ประกอบ ดังนี้ (1) เป็นพันธุ์พืชที่ไม่มีการนำส่วนขยายพันธุ์มาใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการขายหรือจำหน่ายด้วยประการใด ทั้งในหรือนอกราชอาณาจักร โดยนักปรับปรุงพันธุ์หรือด้วยความยินยอมของนักปรับปรุงพันธุ์ เกินกว่าหนึ่งปีก่อนวันยื่นขอจดทะเบียน (2) มีความแตกต่างจากพันธุ์พืชอื่นที่ปรากฏอยู่ในวันยื่นขอจดทะเบียน โดยความแตกต่างนั้นเกี่ยวข้องกับลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อการเพาะปลูก การบริโภค เกษษกรรม การผลิต หรือการแปรรูป และให้หมายความรวมถึง มีความแตกต่างจากพันธุ์พืช ดังต่อไปนี้ด้วย (ก) พันธุ์พืชที่ได้รับการจดทะเบียนคุ้มครองไว้แล้ว ไม่ว่าจะในหรือนอกราชอาณาจักร ก่อนวันยื่นขอจดทะเบียน (ข) พันธุ์พืชที่มีการยื่นขอจดทะเบียนในราชอาณาจักรไว้แล้ว และได้รับการจดทะเบียนในเวลาต่อมา มาตรา 12 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

6) การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยหลักเกณฑ์การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (พ.ศ. 2546) ระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยหลักเกณฑ์การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) (พ.ศ. 2548) และระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยหลักเกณฑ์การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

6.1) ให้ผู้ขอตั้งชื่อพันธุ์พืชเป็นภาษาไทย หากมีชื่อเป็นภาษาอื่นให้ใช้อักษรไทย

6.2) ชื่อพันธุ์พืชจะต้องไม่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังต่อไปนี้ (1) เป็นหรือคล้ายกับพระปรมาภิไธย พระนามาภิไธย" พระปรมาภิไธยย่อ หรือพระนามาภิไธยย่อ หรือนามพระราชวงศ์ (2) ไม่สุภาพหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (3) สื่อความหมายไปทางเกินความจริงหรือโอ้อวด (4) เป็นหรือคล้าย ชื่อสามัญ ชื่อชนิด หรือชื่อสกุลของพืช (5) เป็นหรือคล้าย ชื่อพันธุ์พืชอื่นในวงศ์เดียวกันที่มีอยู่แพร่หลายทั่วไป (6) เป็นคำสมาล หรือคำสนธิ ของชื่อพันธุ์พืชในวงศ์เดียวกันที่ไม่ใช่ พ่อ-แม่พันธุ์ของพันธุ์พืชนั้น (7) มีคำนำหน้านาม เช่น ศาสตราจารย์ หม่อม พลเอก นาย (8) อาจทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิด ทั้งนี้ ไม่ใช่บังคับแก่กรณีที่มีการตั้งชื่อเพื่อเป็นเกียรติแก่บุคคล หรือเนื่องในวาระพิเศษต่างๆ ในกรณีดังกล่าว ให้ผู้ขอพิจารณาตั้งชื่อได้ ตามความเหมาะสม โดยให้อยู่ในความเห็นชอบของอธิบดีกรมวิชาการเกษตร

1.2 ผู้ขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ ต้องเป็นนักปรับปรุงพันธุ์พืช และมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- 1) มีสัญชาติไทย หรือเป็นนิติบุคคลที่มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศไทย
- 2) มีสัญชาติของประเทศที่ยินยอมให้บุคคลสัญชาติไทยหรือนิติบุคคลที่มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศไทยขอรับการคุ้มครองในประเทศนั้นได้
- 3) มีสัญชาติของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองพันธุ์พืชที่ ประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย
- 4) มีภูมิลาเนา หรือประกอบอุตสาหกรรม หรือพาณิชยกรรมอย่างจริงจัง ในประเทศไทย หรือประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองพันธุ์พืชที่ประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย ตามมาตรา 15 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

1.3 ระยะเวลาให้การคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่

หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ให้มีอายุ ดังต่อไปนี้ (1) พืชที่ให้ผลผลิตตามลักษณะประจำพันธุ์ได้หลังจากปลูกจากส่วนขยายพันธุ์ ภายในเวลาไม่เกินสองปี ให้มีอายุสิบสองปี (2) พืชที่ให้ผลผลิตตามลักษณะประจำพันธุ์ได้หลังจากปลูกจากส่วนขยายพันธุ์ ในเวลาเกินกว่าสองปี ให้มีอายุสิบเจ็ดปี (3) พืชที่ใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้ที่ให้ผลผลิตตามลักษณะประจำพันธุ์ได้หลังจากปลูกจากส่วนขยายพันธุ์ ในเวลาเกินกว่าสองปี ให้มีอายุสิบเจ็ดปี อายุหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ ให้นับตั้งแต่วันที่ออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ ตามมาตรา 31 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

1.4 สิทธิในพันธุ์พืชใหม่ ผู้ทรงสิทธิในพันธุ์พืชใหม่มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการผลิต ขาย หรือจำหน่ายด้วยประการใด นำเข้ามาในราชอาณาจักร ส่งออกนอกราชอาณาจักร หรือมีไว้เพื่อกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังกล่าว ซึ่งส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์พืชใหม่ ตามมาตรา 33 วรรคแรก พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

1.5 ข้อยกเว้นสิทธิ กล่าวคือ สิทธิในพันธุ์พืชใหม่ของผู้ทรงสิทธิไม่ใช้บังคับแก่กรณี ดังต่อไปนี้ (1) การกระทำเกี่ยวกับพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคุ้มครอง โดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นส่วนขยายพันธุ์ (2) การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง หรือวิจัยเกี่ยวกับพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคุ้มครอง เพื่อปรับปรุงพันธุ์หรือพัฒนาพันธุ์พืช (3) การกระทำเกี่ยวกับพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคุ้มครอง ซึ่งกระทำโดยสุจริต (4) การเพาะปลูกหรือขยายพันธุ์สำหรับพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคุ้มครองโดยเกษตรกร ด้วยการใช้ส่วนขยายพันธุ์ที่ตนเองเป็นผู้ผลิต แต่ในกรณีที่รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการประกาศให้พันธุ์พืชใหม่นั้น เป็นพันธุ์พืชที่ควรส่งเสริมการปรับปรุงพันธุ์ ให้เกษตรกรสามารถเพาะปลูกหรือขยายพันธุ์ได้ไม่เกินสามเท่าของปริมาณที่ได้มา (5) การกระทำเกี่ยวกับพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคุ้มครอง โดยไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า (6) การขายหรือจำหน่ายด้วยประการใด นำเข้ามาในราชอาณาจักร ส่งออกนอกราชอาณาจักร หรือมีไว้เพื่อกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังกล่าว ซึ่งส่วนขยายพันธุ์ของพันธุ์พืชใหม่ที่ได้รับการคุ้มครอง ซึ่งถูกนำออกจำหน่าย โดยผู้ทรงสิทธิหรือด้วยความยินยอมของผู้ทรงสิทธิ ตามมาตรา 33 วรรคสอง พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

2. การจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ของยูคาลิปตัส

2.1 การยื่นคำขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ ของยูคาลิปตัส

กฎกระทรวง เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอจดทะเบียน การพิจารณาคำขอจดทะเบียน การประกาศโฆษณาคำขอจดทะเบียน และแบบหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ พ.ศ. 2546 ข้อ 2 กำหนดให้ผู้ประสงค์จะขอรับหนังสือสำคัญยื่นคำขอตามแบบที่อธิบดีกรมวิชาการเกษตร กำหนด ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานประกอบ โดยที่คำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ เป็นไปตามแบบในประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง แบบคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ พ.ศ. 2546 ซึ่งจะประกอบไปด้วย แบบ คพ. 1 คพ. 1/1 คพ. 1/2 และ คพ. 1/3 โดยที่ คพ. 1/3 นั้น จะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปตามชนิดพืชที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศกำหนดให้เป็นพันธุ์พืชที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 14 แห่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ในส่วนของพืชชนิดยูคาลิปตัส เป็นไปตามประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง แบบคำขอและการเตรียมการเพื่อตรวจสอบพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2563 เล่ม 137 ตอนพิเศษ 231 ง วันที่ 2 ตุลาคม 2563 (ชนิดพืชยูคาลิปตัส (*Eucalyptus* spp.)) เป็นฉบับแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ ของยูคาลิปตัสได้ใช้ประกอบการยื่นขอจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ ที่ได้ปรับปรุงพันธุ์และต้องการจะขอความคุ้มครอง ซึ่งในเอกสารประกอบด้วยลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของยูคาลิปตัส ที่กำหนดให้ผู้ยื่นคำขอฯ ให้ข้อมูลแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา ซึ่งมีลักษณะ จำนวน 55 ลักษณะ ดังนี้ ลักษณะที่ตรวจสอบเมื่อพืชมีอายุ 1 – 3 เดือน ได้แก่ ลักษณะ 1) ใบ: การมีใบบริเวณยอดอ่อน (Leaf: young shoot: waxiness) 2) ใบ: การมีแอนโทไซยานินบนยอดอ่อน (Leaf: young shoot: anthocyanin coloration) 3) ใบ: การมีขนบนใบอ่อน (Leaf: young shoot: pubescent) 4) ใบ: รูปร่างของใบ (Leaf: shape) 5) ใบ: สีของใบแก่ (Leaf: color) 6) ใบ: ตำแหน่งที่กว้างที่สุดของใบ (Leaf blade: position of broadest part) 7) ใบ: รูปร่างของโคนใบ (Leaf blade: shape of base) 8) ใบ: รูปร่างปลายใบ (Leaf blade: shape of apex) 9) ใบ: ลักษณะปลายแผ่นใบ (Leaf blade: tip) ลักษณะที่ตรวจสอบเมื่อพืชมีอายุ 10 – 12 เดือน 10) ใบ: การมีขนบนแผ่นใบด้านบน (Leaf: waxiness of upper side) 11) ใบ: การมีก้านใบ (Leaf: petiole) 12) เฉพาะพันธุ์ที่ไม่มีก้านใบ ใบ: การติดกันของใบ (Only varieties without petiole: Leaf: attachment) ลักษณะที่ตรวจสอบเมื่อพืชมีอายุมากกว่า 24 เดือน 13) ลักษณะการเจริญเติบโต (Tree: growth habit) 14) ลำต้น: การปรากฏเปลือกนอก (Trunk: rhytidome) 15) ลำต้น: ลักษณะของเปลือกนอกบริเวณโคนลำต้น (Trunk: texture of basal rhytidome) 16) ลำต้น: ลักษณะของเปลือก (Trunk: bark texture) 17) ลำต้น: การปรากฏร่องบนลำต้นใต้กิ่งแขนง (Trunk: sulcate) 18) ลำต้น: ตำแหน่งที่ปรากฏเปลือกนอก (Trunk: extension of rhytidome) 19) ลำต้น: สีของเปลือกนอก (Trunk: color of rhytidome) 20) ลำต้น: สีของลำต้นไม่รวมเปลือก (Trunk: colour (excluding rhytidome)) 21) ลำต้น: ความมันเงา ของเปลือกชนิดเรียบ (Trunk: bark: texture) 22) ลำต้น: การปรากฏไขบนลำต้น (ไม่รวมเปลือกนอก) (Trunk: waxiness (excluding rhytidome)) 23) ลำต้น: กิ่ง: ลักษณะรอยรอบกิ่งที่แตกจากลำต้น (Primary branch: type of insertion in main stem) 24) ใบ: การมีแอนโทไซยานินบนยอดอ่อน (Leaf: young shoot: anthocyanin coloration) 25) ใบ: การปรากฏขนบนใบอ่อน (Leaf: hair on young leaf) 26) ใบ: มุมของใบที่ทำกับกิ่ง (Leaf: attitude) 27) ใบ: ความยาวแผ่นใบ (Leaf blade: length) 28) ใบ: ความกว้างแผ่นใบ (Leaf blade: width) 29) ใบ: อัตราส่วนความยาวต่อความกว้างใบ (Leaf blade: ratio

length/width) 30) ใบ: รูปร่างของใบ (leaf: shape) 31) ใบ: สีของใบแก่ (leaf: color) 32) ใบ: ความเข้มของสีบนใบด้านบนและด้านล่าง (Leaf: intensity of color of upper side in relation to lower side) 33) ใบ: การมีไขบนแผ่นใบด้านบน (Leaf: waxiness of upper side) 34) ใบ: ความมันวาวของใบแก่ (leaf: glossy) 35) ใบ: ตำแหน่งที่กว้างที่สุดของแผ่นใบ (Leaf blade: position of broadest part) 36) ใบ: รูปร่างของโคนใบ (Leaf blade: shape of base) 37) ใบ: รูปร่างของปลายใบ (Leaf blade: shape of apex) 38) ใบ: ลักษณะของปลายแผ่นใบ (Leaf blade: tip) 39) ใบ: ลักษณะของขอบใบ (Leaf: margin) 40) ใบ: ลักษณะเส้นขอบในเส้นใบกับขอบใบ (Leaf: intramarginal vein) 41) ใบ: การมีก้านใบ (Leaf: petiole) 42) ช่อดอก: ประเภทของช่อดอก (inflorescence: type) 43) ช่อดอก: ตำแหน่งการเกิดช่อดอก (inflorescence: position) 44) ดอก: ชนิดของดอก (Flower: type) 45) เฉพาะพันธุ์ที่ดอกเป็นแบบช่อซี่ร่ม: ดอก: จำนวนดอกตูม (Only varieties with flower type: umbel: Flower: number of buds) 46) ดอก: รูปร่างของฝาปิด (Flower bud: shape of operculum) 47) เฉพาะพันธุ์ที่มีดอกช่อซี่ร่ม: ดอกช่อซี่ร่ม: ความยาวก้านดอก (Only varieties with flower type: umbel: Peduncle: length) 48) ก้านดอก: รูปร่างของก้านดอกเมื่อตัดขวาง (Peduncle: shape in cross section) 49) ผล: ความกว้างของผล (Fruit: width) 50) ผล: รูปร่างผล (Fruit: shape) 51) ผล: ลักษณะผิวของผล (Fruit: texture of surface) 52) ผล: ตำแหน่งขอบผล (Fruit: disc position) 53) ผล: ตำแหน่งของลิ้น (Fruit: position of valve) 54) ผล: การมีก้านผลย่อย (Fruit: pedicel) 55) ผล: ความยาวก้านผลย่อยเปรียบเทียบกับวงกลีบเลี้ยง (Fruit pedicel: length relative to calyx)

2.2 การตรวจสอบพันธุ์พืชที่ยื่นขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่

การตรวจสอบพันธุ์พืชที่ยื่นขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ ตามกฎกระทรวงเรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอจดทะเบียน การพิจารณาคำขอจดทะเบียนการประกาศโฆษณา คำขอจดทะเบียน และแบบหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ พ.ศ. 2546 ข้อ 8 กำหนดให้ในการเตรียมการเพื่อตรวจสอบพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการดังต่อไปนี้ (1) แจ้งให้ผู้ขอส่งมอบส่วนขยายพันธุ์ตามจำนวนและระยะเวลาที่อธิบดีประกาศกำหนดเพื่อทำการตรวจสอบ (2) กำหนดแผนการปลูกหรือขยายพันธุ์ รวมทั้งสถานที่ปลูกทดสอบพันธุ์พืชใหม่ โดยจะปลูกหรือขยายพันธุ์ ณ แปลงทดลองของผู้ขอ หรือแปลงทดลองของกรมวิชาการเกษตร หรือสถานที่อื่นที่อธิบดีประกาศกำหนดก็ได้ และกฎกระทรวงฯ ข้อ 9 ให้อธิบดีวางระเบียบเกี่ยวกับการตรวจสอบลักษณะของพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ ในเรื่องเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบความสม่ำเสมอและความคงตัวของลักษณะประจำพันธุ์ รวมทั้งทั้งลักษณะประจำพันธุ์ซึ่งต้องแตกต่างจากพันธุ์พื้นอย่างเด่นชัด ซึ่งกรมวิชาการเกษตร ได้ออกประกาศ ระเบียบกรมวิชาการเกษตรว่าด้วยการตรวจสอบลักษณะของพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ พ.ศ. 2546 กำหนดการตรวจสอบลักษณะของพันธุ์พืชที่ยื่นขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ ให้ปลูกตรวจสอบตาม ข้อ 3 กำหนดว่าการตรวจสอบลักษณะของพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ ให้ปลูกหรือขยายพันธุ์ในแปลงทดลองเปรียบเทียบกับพันธุ์อื่นที่ได้รับการคัดเลือก โดยคณะทำงานตรวจสอบภาคสนามเพื่อตรวจสอบความสม่ำเสมอและความคงตัวของลักษณะประจำพันธุ์ รวมทั้งทั้งลักษณะประจำพันธุ์ซึ่งแตกต่างจากพันธุ์เปรียบเทียบกับอย่างเด่นชัด และข้อ 7 กำหนดให้รายละเอียดในการตรวจสอบ

ลักษณะของพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่เกี่ยวกับการปลูกหรือขยายพันธุ์ การวางแผนการทดลอง การคัดเลือกพันธุ์ที่จะปลูกเปรียบเทียบ การเก็บข้อมูลเพื่อการตรวจสอบความแตกต่าง ความสม่ำเสมอและความคงตัวในลักษณะประจำพันธุ์ การประเมินผลและการประมาณค่าใช้จ่าย ตลอดจนแบบบันทึกลักษณะประจำพันธุ์ที่จะตรวจสอบตามระเบียบนี้ ให้เป็นไปตามชนิดพืชที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศให้เป็นพันธุ์พืชใหม่ที่จะได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ทำyarระเบียบนี้ ต่อมากรมวิชาการเกษตร ได้ออกระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการตรวจสอบลักษณะของพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ (ฉบับที่ 21) ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนพิเศษ 231 ง วันที่ 2 ตุลาคม 2563 (ชนิดพืชยูคาลิปตัส (*Eucalyptus* spp.)) เพื่อกำหนดรายละเอียดในการปลูกตรวจสอบลักษณะของพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ ชนิดพืชยูคาลิปตัส โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

1. ชนิดของส่วนขยายพันธุ์ที่ต้องส่งมอบ ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ของยูคาลิปตัส ต้องส่งมอบส่วนขยายพันธุ์พืชที่เป็นต้นกล้าที่มีอายุระหว่าง 1-3 เดือน ให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนด

2. ปริมาณส่วนขยายพันธุ์ที่ส่งมอบ ผู้ที่ต้องการจดทะเบียนคุ้มครองพันธุ์พืชยูคาลิปตัส จะต้องส่งมอบส่วนขยายพันธุ์ยูคาลิปตัส อย่างน้อย 12 ต้นต่อพันธุ์

3. วิธีการตรวจสอบ (Method of Examination)

1) จำนวนครั้งที่ปลูกตรวจสอบ (Number of Growing Cycles) ให้ทำการปลูกทดสอบในฤดูปกติ จำนวน 1 ครั้ง แต่ถ้าความแตกต่าง ความสม่ำเสมอความคงตัวไม่สามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจน ต้องทำการปลูกทดสอบเพิ่ม

2) สถานที่ทดสอบ (Testing Place) สถานที่ปลูก ควรทำการทดสอบใน 1 สถานที่ ให้กำหนดตามความเหมาะสม แต่ถ้าลักษณะประจำพันธุ์ที่สำคัญไม่สามารถแสดงออกให้สังเกตเห็นความแตกต่างได้ อาจจะต้องเพิ่มสถานที่ทำการปลูกทดสอบ

3) การวางแผนปลูกทดสอบ (Test Design) การทดสอบวางแผนปลูกให้สามารถตรวจสอบให้ได้ข้อมูล อย่างน้อย จำนวน 12 ต้นต่อพันธุ์ แบ่งเป็น 3 ซ้ำ ซ้ำละ 4 ต้น กำหนดให้ปลูก 1 ต้นต่อหลุม ระยะปลูกระหว่างต้น ไม่น้อยกว่า 2 เมตร ระหว่างแถว ไม่น้อยกว่า 2 เมตร

4. การประเมิน ความแตกต่าง ความคงตัว และความสม่ำเสมอ (Assessment of Distinctness, Uniformity and Stability)

1) ความแตกต่าง (Distinctness จำนวนตัวอย่างพืชที่ตรวจสอบ (Number of Plants / Parts of Plants to be Examined) การตรวจสอบโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความแตกต่างระหว่างพันธุ์ กรณีการประเมินลักษณะ ที่ใช้ค่าเฉลี่ย จากทุกต้นให้เป็นตัวแทน (single plants) จะต้องสุ่มเก็บตัวอย่างจากพืช จำนวน 5 ต้น หรือชิ้นส่วนตัวอย่างของพืชจากพืช จำนวน 5 ต้น และในการประเมินในลักษณะอื่น ต้องประเมินจากทุกต้นที่ทดสอบ และไม่พิจารณาในต้นพืชที่มีลักษณะอื่นปน (off-type plants) กรณีการเก็บข้อมูลจากชิ้นส่วนตัวอย่างจากต้นพืชตัวแทนหนึ่งตัวอย่าง (single plants) ให้เก็บตัวอย่างชิ้นส่วน จำนวน 2 ตัวอย่าง ต่อต้น

2) ความสม่ำเสมอ (Uniformity) พิจารณาที่ระดับความสม่ำเสมอของประชากรมาตรฐาน 1 เปอร์เซ็นต์ ที่ระดับความเชื่อมั่นอย่างน้อย 95 เปอร์เซ็นต์ กรณีที่ขนาดของตัวอย่างจำนวน 12 ต้น ต้องไม่มีต้นที่มีลักษณะอื่นปนมากกว่า 1 ต้น

3) ความคงตัว (Stability) ในทางปฏิบัติไม่มีผลการทดสอบแสดงความคงตัวเหมือนกับการทดสอบแสดงความแตกต่างและความสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตามจากประสบการณ์มีการแสดงออกกับหลายชนิดของพันธุ์เมื่อลักษณะมีความสม่ำเสมอแล้วก็สามารถพิจารณาว่ามีความคงตัวด้วย

5. การจัดกลุ่มพันธุ์และการจัดการการปลูกทดสอบ (Grouping of Varieties and Organization of the Growing Trial)

การคัดเลือกพันธุ์พืชทั่วไปที่จะนำมาปลูกทดสอบกับพันธุ์พืชที่ยืนของจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่จะต้องแบ่งกลุ่ม เพื่ออำนวยความสะดวกในการประเมินความแตกต่าง โดยลักษณะที่ใช้ในการจัดกลุ่มของพันธุ์ ดังนี้

- (a) ใบ: การมีไขบนแผ่นใบด้านบน (Leaf: waxiness of upper side) (ลักษณะที่ 26)
- (b) ใบ: การมีก้านใบ (Leaf: petiole) (ลักษณะที่ 33)
- (c) ลำต้น: กิ่ง: ลักษณะรอยรอบกิ่งที่แตกจากลำต้น (Primary branch: type of insertion in main stem) (ลักษณะที่ 49)
- (d) ดอก: ชนิดของดอก (Flower: type) (ลักษณะที่ 73)
- (e) เฉพาะพันธุ์ที่มีดอกเป็นซี่ร่ม ดอก: จำนวนดอกตูม (only varieties with flower: Umbel: Flower number of buds) (ลักษณะที่ 74)
- (f) ผล: รูปร่างของผล (Fruit: shape) (ลักษณะที่ 84)

6. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ที่ต้องตรวจสอบ ตามข้อแบบบันทึกลักษณะประจำพันธุ์ที่จะตรวจสอบ (ยูคาลิปตัส)

ตรวจประเมินทั้งสิ้น จำนวน 89 ลักษณะ ดังนี้ ลักษณะที่ 1 - 16 ตรวจสอบในระยะพืชอายุ 1 - 3 เดือน ลักษณะ 1) ใบ: การมีไขบริเวณยอดอ่อน (Leaf: young shoot: waxiness) 2) ใบ: การมีแอนโทไซยานินบนยอดอ่อน 3) ใบ: การมีขนบนใบอ่อน (Leaf: young shoot: pubescent) 4) ใบ: มุมของก้านใบที่ทำมุมกับลำต้น (Petiole: attitude) 5) ใบ: รูปร่างของใบ (leaf: shape) 6) ใบ: สีของใบแก่ (leaf: color) 7) ใบ: ความเข้มของสีบนใบด้านบนและด้านล่าง (Leaf: intensity of color of upper side in relation to lower side) 8) ใบ: การมีไขบนแผ่นใบด้านบน (Leaf: waxiness of upper side) 9) ใบ: ความมันวาวของใบแก่ (leaf: glossy) 10) ใบ: ตำแหน่งที่กว้างที่สุดของใบ 11) ใบ: รูปร่างของโคนใบ (Leaf blade: shape of base) 12) ใบ: รูปร่างปลายใบ (Leaf blade: shape of apex) 13) ใบ: ลักษณะปลายแผ่นใบ (Leaf blade: tip) 14) ใบ: ลักษณะของขอบใบ (Leaf: margin) 15) ใบ: การมีก้านใบ (Leaf: petiole) 16) เฉพาะพันธุ์ที่ไม่มีก้านใบ ใบ: การติดกันของใบ ลักษณะที่ 17 - 35 ตรวจสอบในระยะพืชอายุ 10 - 12 เดือน 17) ลำต้น: มุมของกิ่งที่ทำมุมกับลำต้น (Branch: attitude) 18) ใบ: การมีแอนโทไซยานินบนยอดอ่อน 19) ใบ: การมีขนบนใบอ่อน (Leaf: young shoot: pubescent) 20) ใบ: ความยาวแผ่นใบ (Leaf blade: length) 21) ใบ: ความกว้างแผ่นใบ (Leaf blade: width) 22) ใบ: อัตราส่วนความยาวต่อ

ความกว้างใบ 23) ใบ: รูปร่างของใบ (Leaf: shape) 24) ใบ: สีของใบแก่ (Leaf: color) 25) ใบ: ความเข้มของสีบนใบด้านบนและด้านล่าง (Leaf: intensity of color of upper side in relation to lower side) 26) ใบ: การมีไขบนแผ่นใบด้านบน (Leaf: waxiness of upper side) 27) ใบ: ความมันวาวของใบแก่ (Leaf: glossy) 28) ใบ: ตำแหน่งที่กว้างที่สุดของใบ (Leaf blade: position of broadest part) 29) ใบ: รูปร่างของโคนใบ (Leaf blade: shape of base) 30) ใบ: รูปร่างปลายใบ (Leaf blade: shape of apex) 31) ใบ: ลักษณะปลายแผ่นใบ (Leaf blade: tip) 32) ใบ: ลักษณะของขอบใบ (Leaf: margin) 33) ใบ: การมีก้านใบ (Leaf: petiole) 34) เฉพาะพันธุ์ที่มีก้านใบ ใบ: ความยาวของก้านใบ (Only varieties petiole: Leaf: petiole length) 35) เฉพาะพันธุ์ที่ไม่มีก้านใบ ใบ: การติดกันของใบ ลักษณะที่ 36 – 89 ตรวจสอบในระยะพืชอายุมากกว่า 24 เดือน 36) ลักษณะการเจริญเติบโต (Tree: growth habit) 37) ลำต้น: รูปทรงด้านตัดขวางของลำต้น (Trunk: cross section shape) 38) ลำต้น: การปรากฏเปลือกนอก (Trunk: rhytidome) 39) ลำต้น: ลักษณะของเปลือกนอกบริเวณโคนลำต้น (Trunk: texture of basal rhytidome) 40) ลำต้น: ลักษณะการติดของเปลือกกับลำต้นขณะลำต้นยังสดอยู่ (Trunk: bark persistent) 41) ลำต้น: ลักษณะของเปลือก (Trunk: bark texture) 42) ลำต้น: การปรากฏร่องบนลำต้นใต้กิ่งแขนง (Trunk: sulcate) 43) ลักษณะการลอกของเปลือก (Trunk: bark: shedding) 44) ลำต้น: ตำแหน่งที่ปรากฏเปลือกนอก (Trunk: extension of rhytidome) 45) ลำต้น: สีของเปลือกนอก (Trunk: color of rhytidome) 46) ลำต้น: สีของลำต้นไม่รวมเปลือก (Trunk: colour (excluding rhytidome)) 47) ลำต้น: ความมันเงาของเปลือกชนิดเรียบ (Trunk: bark: texture) 48) ลำต้น: การปรากฏไขบนลำต้น (ไม่รวมเปลือกนอก) (Trunk: waxiness (excluding rhytidome)) 49) ลำต้น: กิ่ง: ลักษณะรอยรอบกิ่งที่แตกจากลำต้น 50) ใบ: การมีแอนโทไซยานินบนยอดอ่อน (Leaf: young shoot: anthocyanin coloration) 51) ใบ: การปรากฏขนบนใบอ่อน (Leaf: hair on young leaf) 52) ใบ: มุมของใบที่ทำกับกิ่ง (Leaf: attitude) 53) ใบ: ความยาวแผ่นใบ (Leaf blade: length) 54) ใบ: ความกว้างแผ่นใบ (Leaf blade: width) 55) ใบ: อัตราส่วนความยาวต่อความกว้างใบ 56) ใบ: รูปร่างของใบ (leaf: shape) 57) ใบ: สีของใบแก่ (leaf: color) 58) ใบ: ความเข้มของสีบนใบด้านบนและด้านล่าง (Leaf: intensity of color of upper side in relation to lower side) 59) ใบ: การมีไขบนแผ่นใบด้านบน (Leaf: waxiness of upper side) 60) ใบ: ความมันวาวของใบแก่ (leaf: glossy) 61) ใบ: ตำแหน่งที่กว้างที่สุดของแผ่นใบ 62) ใบ: รูปร่างของโคนใบ (Leaf blade: shape of base) 63) ใบ: รูปร่างของปลายใบ (Leaf blade: shape of apex) 64) ใบ: ลักษณะของปลายแผ่นใบ (Leaf blade: tip) 65) ใบ: ลักษณะของขอบใบ (Leaf: margin) 66) ใบ: ลักษณะเส้นขอบในเส้นใบกับขอบใบ (Leaf: intramarginal vein) 67) ใบ: การมีก้านใบ (Leaf: petiole) 68) เฉพาะพันธุ์ที่มีก้านใบ: ใบ: ความยาวของก้านใบ (Only varieties petiole: Leaf: petiole length) 69) เฉพาะพันธุ์ที่มีก้านใบ: ใบ: การมีแอนโทไซยานินที่ก้านใบ (Only varieties petiole: Leaf: anthocyanin coloration) 70) ใบ: การเรียงตัวของใบ (leaf: arrangement) 71) ช่อดอก: ประเภทของช่อดอก (inflorescence: type) 72) ช่อดอก: ตำแหน่งการเกิดช่อดอก (inflorescence: position) 73) ดอก: ชนิดของดอก (Flower: type) 74) เฉพาะพันธุ์ที่ดอกเป็นแบบช่อซี่ร่ม: ดอก: จำนวนดอกตูม 75) ดอก: รูปทรงของดอกตูม (Flower bud: shape) 76) ดอก: รูปร่างของฝาปิด (Flower bud: shape of operculum) 77) ดอกตูม: การมีวงแหวนที่ดอกตูม (flower bud: ring scar) 78) ดอกตูม: การมีนวลที่ดอกตูม (flower bud: glaucous)

79) ดอกตูม: การมีลายที่ดอกตูม (flower bud: ornamentation) 80) ดอกตูม: รูปทรงของเกสรเพศผู้เมื่อตัดตามแนวดิ่งของดอกตูม (flower bud: shape of long section stamen) 81) เฉพาะพันธุ์ที่มีดอกช่อซี่ร่ม: ดอกช่อซี่ ร่ม: ความยาวก้านดอก (Only varieties with flower type: umbel: Peduncle: length) 82) ก้านดอก: รูปร่างของก้านดอกเมื่อตัดขวาง (Peduncle: shape in cross section) 83) ผล: ความกว้างของผล (Fruit: width) 84) ผล: รูปร่างผล (Fruit: shape) 85) ผล: ลักษณะผิวของผล (Fruit: texture of surface) 86) ผล: ตำแหน่งขอบผล (Fruit: disc position) 87) ผล: ตำแหน่งของลิ้น (Fruit: position of valve) 88) ผล: การมีก้านผลย่อย (Fruit: pedicel) 89) ผล: ความยาวก้านผลย่อยเปรียบเทียบกับวงกลีบเลี้ยง

เอกสารอ้างอิง

- ราชกิจจานุเบกษา. 2542. พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542. แหล่งข้อมูล:
<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1709135.pdf> สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2564.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2546. กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการขอจดทะเบียน การพิจารณาคำขอจดทะเบียนการประกาศโฆษณาคำขอจดทะเบียน และแบบหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนพันธุ์พืชใหม่ พ.ศ. 2546. แหล่งข้อมูล :<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/125364.pdf> สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2564.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2546. ระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยหลักเกณฑ์การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (พ.ศ. 2546) แหล่งข้อมูล :
<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/130855.pdf> สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2564.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2548. ระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยหลักเกณฑ์การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 แหล่งข้อมูล :
<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/164557.pdf> สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2564.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2552. ระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยหลักเกณฑ์การตั้งชื่อพันธุ์พืชใหม่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 3) แหล่งข้อมูล :
<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1774548.pdf> สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2564.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2563. ประกาศกรมวิชาการเกษตร เรื่อง แบบคำขอและการเตรียมการเพื่อตรวจสอบพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2563 แหล่งข้อมูล:
<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17144884.pdf> สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2564.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2563. ระเบียบกรมวิชาการเกษตร ว่าด้วยการตรวจสอบลักษณะของพันธุ์พืชที่ขอจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชใหม่ (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2563 แหล่งข้อมูล:
<https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17144862.pdf> สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2564.